Bir Edebi Gazetecilik Örneği Olarak *Bir Savaş Vardı**

Arş. Gör. Ömer Aytaç Aykaç

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6466-1989>

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Van – TÜRKİYE

Arş. Gör. Nevzat Ağcakaya

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4606-9279>

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Van – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 25.10.2021

Kabul: 29.12.2021

On-line Yayın: 31.12.2021

Anahtar Kelimeler

John Steinbeck

Gazeteci

Edebi Gazetecilik

Bir Savaş Vardı

Savaş

Araştırma Makalesi

* “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.54865>

Öz

Yunan filozofu Herakleitos, var oluşu, karşıtlıkların savaşı üzerine kurgular. Ona göre hem evrenin varlığı hem de en güzel uyumun yakalanması ancak bu savaşla mümkün olabilir. Öyle ki, savaşı her şeyin babası ve kralı olarak görür. Tarih boyunca çok büyük savaşlar yaşamış dünya halklarının bu karşıtlıkları, epik, şiir, drama ve roman anlatılarına konu olmuştur. Eski Çağ Yunan anlatılarında da Orta Çağ Avrupa edebiyatının büyük bölümünde de yazıların temelinde savaş vardır, hatta çoğu zaman tek temadır. Amerika Birleşik Devletleri’nin en önemli savaş anlatıları ise I. ve II. Dünya savaşlarından beslenir. Kıtaya ilk ayak basılması ile başlayan yerliler ile mücadele dışında ABD’nin yaşadığı en büyük savaş deneyimleri olan bu iki dünya savaşı, 20. yüzyılda önemli edebiyatçıların yazın dünyasında merkezi bir yer kaplamıştır. Bu edebi figürlerden biri de Amerikalı gazeteci-edebiyatçı John Steinbeck’tir. Yitik Kuşak olarak bilinen savaşa şahitlik etmiş bir edebiyat çevresinin de mensubu sayılan yazar, çağdaşları gibi savaşa dair birden fazla eser kaleme almıştır. Bir muhabir olarak katıldığı savaşlarda gazeteler için kaleme aldığı makalelerini savaş sonrasında, *Bir Savaş Vardı* adlı eseri romana dönüştüren Steinbeck’in yazdıkları bu yönüyle de önemli bir röportaj anlatısı örneği olarak da bilinir. Bu çalışma, Steinbeck’in hem gazeteciliğini hem de edebiyatçılığını harmanladığı *Bir Savaş Vardı* adlı eserinde edebi gazeteciliğin izdüşümlerini incelemeye çalışacaktır.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Aykaç, Ö A. ve Ağcakaya, N. (2021). Bir Edebi Gazetecilik Örneği Olarak Bir Savaş Vardı. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(88): 61-74.

*Once There Was A War As An Example of Literary Journalism**

Ress. Asst. Ömer Aytaç Aykaç

Van Yuzuncu Yil University, Faculty of Literature, Department of English Language and Literature,
Van – TURKEY

Ress. Asst. Nevzat Ağcakaya

Van Yuzuncu Yil University, Faculty of Literature, Department of English Language and Literature,
Van – TURKEY

Article History

Submitted: 25.10.2021

Accepted: 29.12.2021

Published Online: 31.12.2021

Keywords

Portrait
Modernism
Original
Cubism
Ekspression
Cezanne
Picasso

Research Article

* Statements of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors": No conflicts of interest were reported for this article. Ethics committee approval is not required for this article.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.54865>

Abstract

Greek philosopher Heraclitus constructs existence on the war of opposites. According to him, the existence of the universe and the attainment of the most beautiful harmony can only be possible through this kind of war. Such that he sees war as the father and king of everything. These oppositions of the peoples of the world, who have experienced great wars throughout history, have been the subject of epic, poetry, drama and novel narratives. In both ancient Greek narratives and most of the medieval European literature, war is the basis of the writings, and it is often even the only theme. The most important war narratives of the United States are fed from World War I and World War II. These two World wars, which were the biggest war experiences of the USA apart from the struggle against the natives, which started with the first step on the continent, occupied a central place in the literary world of important literary figures in the 20th century. One of these literary figures is the American literary-journalist John Steinbeck. The author, who is also a member of a literary circle known as the Lost Generation, who witnessed the war and he wrote more than one work about the war like his contemporaries. He participated the war as a reporter and published his articles in the newspapers and after the war he turned this articles in to a novel named *Once There Was a War*, also revealed his literary journalism with this aspect. This study will try to examine the projections of literary journalism in Steinbeck's work *There Was a War*, in which he blended both his journalism and his literary work.

GİRİŞ

ABD'nin gazeteci kökenli, Yitik Kuşak (Lost Generation) yazarları içerisinde önemli bir yere sahip olan romancılarından birisi olan John Steinbeck, kurgularında önemli ölçüde gerçek olaylardan beslenir. Sadece kurgu yazmak ile sınırlı kalmayıp edebi gazetecilik olarak sınıflandırılan bir türe örnek olabilecek eserlere de imza atmış olan yazar, içtimai meseleleri, siyasi olayları, gezip gördüğü yerleri ve önemli olaylara çokça yer ayırmıştır. Hatırı sayılır sayıda kişisel deneme ve gazete yazıları yazan Steinbeck, ağırlıklı olarak işçi yaşamları, toplumsal ağırlıklı konuları yazması ile biliniyor. Gazap Üzümleri'nin temelini oluşturan işçi meselelerini bir gazete muhabiri iken yazan Steinbeck, daha sonra bu yazıları kurgu bir anlatım ile bir araya getirmiş ve Nobel Edebiyat ödülüne giden yolda önemli bir aşama oluşturmıştır. Nobel ödülü aldığı 1962 yılına kadar çok sayıda kült esere imza atan Steinbeck, tek bir türde öne çıkan bir yazım sürecinin değil çok farklı tarzdaki eserleri ile kategorize edilebilecek bir yazardır. Romanları, gezi kitapları gibi eserleri ile daha fazla bilinir olsa da Steinbeck esasında muhabir olarak başladığı kariyerinde gazeteler için yazdığı yazılarının arka planını oluşturduğu eserleri ve savaş dönemi boyunca yazdıkları ile de çok müstesna bir yerde durmaktadır.

Edebi gazetecilik bağlamında fazlaca ele alınmayan Steinbeck, muhabir olarak başladığı kariyeri boyunca gazeteci olarak çok önemli eserlere imza atmış ve ülke genelinde tanınır hale gelmiştir. Öyle ki gazeteci edebiyatçılığı ele alındığında çok kıymetli yorum ve eleştirilere mazhar olmuştur. Bu yorumlardan birisi Jay Parini'nin Gore Vidal'e verdiği söyleşilerden birisinde ortaya konulmuştur. 1993 senesinde Steinbeck'in hayatının ele alındığı eser için Parini, *"Şu bir gerçek ki, Steinbeck hakikaten de özünde bir gazeteciydi. En iyi eserlerinin tümü, günlük meselelerden ve halihazırdaki koşullardan ilham aldığı için gazetecilikti. O bir şeyleri 'icat' eden değil ama onları bulan birisiydi"* (Whitt, 2006: 41) ifadelerini kullanır. Steinbeck'in gazeteciliği ve edebiyatçılığı üzerine yapılan en etkili değerlendirmelerden biri olarak bilinen Parini'nin bu yorumu, yazarın bu türdeki üslubunu özetler niteliktedir. Steinbeck, çağdaşı ve aynı zamanda Yitik Kuşak yazarlarından birisi olan John DosPassos'un aksine anlatımda yeni şeyler icat etmek gibi yöntemlere başvurmamıştır. Bunun yerine savaş ile ilgili yeni bir yöntem ile yazmak onu yeni bir şeyler üreten yazarlar kadar önemli kılmaya yetmiştir.

Bu çalışmanın da odağında bulunan 'savaş' teması, Steinbeck'in kendine has bir üslup ve yöntem ile anlattığı en önemli konulardan birisidir. Çünkü savaş, Gertrude Stein'in, Steinbeck ve çağdaşlarının birçoğunun 'Yitik Kuşak' olarak tanımlamasının temel sebebidir. Çünkü küresel çapta ilk büyük savaş olan I. Dünya Savaşı, bir neslin hayatında büyük değişiklikler ve çöküntüler yaratmıştır. Bu çöküntüleri çok ağır bir şekilde yaşayan düşünür ve yazarlar, fiziki olarak aldıkları yaralardan kurtulmuş olsalar da mental yaralarını bir türlü iyileştirememiştir. Bu yaralar onları amaçsızlığa ve umutsuzluğa itmiştir:

Scott Fitzgerald, Ezra Pound, Gertrude Stein ve daha başkaları Avurpa'daydılar; zaman zaman yazı yazarak geçiniyorlar, çok içip garip eğlencelerle vakit geçiriyorlardı. Ahlak bozulmuştu. Savaştan önce uyulan sıkı kurallar artık anlamını kaybetmişti ama hem savaş hem barış sırasında geçerli olacak yeni kurallar bulmak kolay değildi. İşte bu amaçsızlıkla sürüklenen, yurtlarından sürgün yaşayan Amerikan yazarları ve eski savaşçılar 'inancını yitirmiş bir kuşak' meydana getiriyordu. (Bastett, 2020: 20)

Bu değerlendirmede olduğu gibi Stein'in Yitik Kuşak ile söylemleri edebi yazınında önemli bir yere sahiptir. Stein, bu yönüyle yazdıklarından ziyade yaptığı tanımlama ve çizdiği çerçeve ile geleneksel kurgunun ötesine geçen ve Yitik Kuşak diye tanımladığı birçok esere ilham kaynağı olmuş bir yazardır (Tanrıtanır, 2019: 198). Stein'in işaret ettiği Kayıp Kuşak, Birinci Dünya Savaşı sonrasını gören yetişkin

neslin adıdır. Bu nesil bir başka ifadeyle 'yönünü şaşırılmış, başıboş dolaşan, yön­süz' bir nesil olarak görülür. Yoğunluklu olarak bu şekilde olumsuz sıfatlar ile tanımlanan Yitik Kuşak Yazarları'nın yitkiliğinin temel sebebi II. Dünya Savaş'ın 'yıkıcılığı'dır. Steinbeck ve çağdaşlarının arasında bulunduğu bu yazarlar o savaşı gören nesil olarak aynı dışavurumları ortaya koymasalar da bu tanımlamada aynı kategoride yer almışlardır. Öte yanından tanımlama esasında sadece bir yazar grubu için yapılan bir tanım olmanın ötesinde bir çıkış hikayesine sahiptir. Ortaya çıkış serüveni ise oldukça ilginçtir.

Bu terimin, romancı Gertrude Stein'in tanık olduğu ve bir Fransız oto lastik tamircisinin sahibinin genç çalışanına alaycı bir şekilde "Hepiniz kayıp bir nesilsiniz" dediği gerçek bir sözlü alışverişten geldiğine inanılıyor. Stein, bu ifadeyi meslektaş ve öğrencisi Ernest Hemingway'e tekrarladı; bu, terimi 1926 tarihli klasik romanı Güneş de Doğar'a bir epigraf olarak kullandığında popüler hale getirdi. (Longley, 2020)

Bu travmalar bir yandan kuşak yazarlarının yaşamları ve dünyaya bakış açılarında üzerinde derin etkiler bırakırken, bir yandan da farklı anlatı türlerinin oluşmasına kaynaklık etmiştir. Bu yazarların birçoğu, şahit oldukları bu acı olayları aktarma aracı olarak çok mutadışı eserler ortaya koymuşlardır. Kimisi arketipik temelleri olan anlatılar arasına bu olayları serpiştirmiş, kimisi mitolojik bağlantılar yapmış, kimisi de farklı bir türü de işin içerisine dahil ederek yeni bir anlatım dili geliştirmiştir. Bu neslin bir kısmının anlatılarında yabancılaşma ile birlikte içki, seks gibi temalar ve aşırılıklar öne çıkmıştır. Bohem yaşantı şekli romanlara, kurgulara da konu edilir. Öte yandan bir kısım yazarlar ise çareyi doğaya kaçmakta, tüm yitirilmişliği doğadaki arayış ile minimize etmeyi tercih eder. Steinbeck ve Hemingway gibi yazarlar çareyi yaşadıkları coğrafyayı ve hiç görmedikleri toprakları dolaşmakta arayanlar grubundadır. 'Yol'un ve yolcu olma eyleminin geçmişten bugüne 'Amerikalı' halka özgü bir eylem olduğu da düşünüldüğünde bu isimler Amerikan geleneği izlediklerini söylemek yanlış olmayacaktır: "Doğa ile ayrılmazlığı ve bütünlüğü atalarından taşıdıkları düşünülünce Amerikan yazarların birçoğunda bu durumun yansıması apaçık görünmektedir" (Tanrıtanır, 2009: 47).

Steinbeck, Hemingway ve diğer dönem yazarlarının doğada arayış peşine düştükleri anlatıları oldukça fazladır. Fakat önünde sonunda bu anlatıların içerisine eleştirel ve toplumsal meseleler dahil edilmiş veya bunlara göndermeler yapılmıştır. Örneğin, Karavanına Don Kişot'un atı Rosinante'nin adını takıp köpeği Charley ile Amerika'yı gezen ve yaptığı kayıtları *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* adlı röportaj anlatısı adı altında kitaplaştıran Steinbeck'in bu eseri, bir gezi anlatı olmasının yanında ülkeye ve ülke insanına dair nitelikli eleştiriler ve tespitler paylaşır. Her gittiği yerde ve gördükleri üzerinden mesajlar verir. Göndermeler yapar. Bu durum diğer dönem yazarlarında da çok görünürdür. Aynı şeyi Hemingway'in Güneş De Doğar adlı gezi yazısında görmek mümkündür. Boğa güreşlerine gidip bu gezisini anlattığı kitabında Hemingway, Yitik Kuşak'ın öfke krizini ustalıkla ele almış ve anlatısında dönemin ruhunu çok iyi bir şekilde yansıtmıştır.

Bu çıkarımlardan hareketle, Steinbeck'in gazeteci kökenli bir romancı olarak savaşı tanımlamasıyla ilgili detaylara geçmeden önce önemli bir hususa dikkat çekmekte fayda var: Steinbeck'in gerçek meziyeti, toplumun herkes tarafından görülen ve sıradanlaşan kesimlerini değil, bunlardan geriye kalanı, birçoklarının göz ardı etmeyi seçtiği insanları görmesidir. Bu röportaj anlatısında da benzer şekilde tezahür eder. II. Dünya Savaş'ını anlattığı *Bir Savaş Vardı* eserinde de. Steinbeck, kurgularında, romanlarında ve seyahatnamelerinde gerek savaş gerekse zor koşullarla yüzleşmenin onları iyileştirmenin ilk adımı olduğu inancıyla okuyucularını hayatın acımasız gerçeklerine bakmaya davet eder. Gazap Üzümleri'nde olaya en can alıcı ve trajik yönüyle bakarken, *Bir Savaş Vardı* da daha alışılmamış bir yöntem benimser. Savaşın şiddet ağırlıklı tarafını sunmak

yerine, bilinen savaş manzaralarını en arka plana atan bir kurgu söz konusudur. Böyle bir tavır ortaya koyarken hataları, başarısızlıkları ifşa etmekten de geri kalmaz. Bu anlatımıyla savaş, silahlar, ölümler ve yaralanmalar üzerinden anlatırsa bile savaşın yıkıcı yüzünü şiddet ağırlıklı herhangi bir savaş romanından daha net bir şekilde hissettirir. Böylece Steinbeck'in nevi şahsına münhasır olarak tanımlanabilecek ve sonraki yıllarda onunla özdeşleşecek olan savaş anlatı sanatı ortaya çıkar. Bu çalışma da bu anlatım türünü, onun gazeteciliğinin anlatıları üzerindeki etkisini *Bir Savaş Vardı* üzerinden detaylandırmayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle eser, bir edebi gazetecilik bağlamında 'savaş'ın da hâkim olduğu bir gerçeklik ile incelenecektir.

Tarihsel Arka Plan

Amerika Birleşik Devletleri'nin dahiliyle beraber savaş I. Dünya Savaşı olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Birçok ülkenin kendince adlandırdığı, genel anlamda ise daha çok 'Büyük Savaş' olarak görülen I. Dünya Savaşı'na dahiliyle çok şey değiştiren ABD, II. Dünya Savaşı'nda da dengeleri değiştiren ülke olmuştur. I. Dünya Savaşı, ABD dahil olana kadar Avrupa Savaşı olarak yorumlanmış, ABD sonrası İttifak ve İtilaf adıyla cepheler ve taraflar oluşmuştur. ABD ilk olarak savaşın dolaylı destekçisi, ardından en güçlü taraflarından birisi haline gelmiştir. İlerleyen zamanlarda Almanya'nın sert tavrı ile savaşa yönelimi pekişen ABD, İkinci Dünya Savaşı'na ise Japonya'nın saldırı ile dahil olmuştur. Japonya'nın 7 Aralık 1941'de gerçekleştirdiği Pearl Harbor saldırısı ABD'nin yeniden savaşa dahil olma ve savaşın yeniden 'dünya' savaşı adıyla anılma sebebidir. Üstelik bu savaş ilkinde kıyasla ABD'nin daha etkin rol aldığı bir savaş olarak kayıtlara geçer. Pearl Harbor saldırı sonucunda ABD, savaşa katılma yönündeki arzusunu meşru bir zeminde halkın da dahil ettiği bir noktaya çekmeyi başarmıştır. Dolaylı desteklerine rağmen bilfiil savaşta yer almayan ABD, bir anda uğradığı saldırı ile mağdur taraflardan birisi olmuştur. Büyük kayıplar vermiş, donanmasındaki kayıpları ve zayıyatı büyük olmuştur. ABD, halkın desteğini almayı başarmış, tüm ülkenin savaşa girmesinin meşru olduğu yönünde icazet verdiği bir zemin bulmuştur. Tüm kesimlerin desteğini alarak savaşa dahil olan ABD, Steinbeck'in de aralarında bulunduğu yazarların, fikir adamlarının da desteğini alarak dahil olmuştur:

Japonların Amerika topraklarına yaptıkları bu saldırıyla savaşın en temel ilkelerinden birini çiğnemiş olduklarına şüphe yoktur. Bir krala vuruyorsan öldüresiye vur, denilmiştir. Pearl Harbor saldırısı Birleşik Devletler Pasifik filosunu saf dışı bıraktı, fakat Birleşik Devletler'i savaşın dışında tutamadı. Aksine, başka hiçbir şeyin yapamayacağı şekilde bu ulusu birleştirdi, bütün kaynaklarını ve enerjisini savaşa bağladı, geniş üretim kapasitesini en üst noktaya ulaştırdı, halkında zafere kadar bitmek bilmeyen savaşıma isteğini uyandırdı. (Nevins, Allan-Commager, Henry Steele, 2016: 503)

Bu saldırının üzerinden çok geçmeden ABD savaş güçleri Japonları çok büyük bir yenilgiye uğratmıştır. Pearl Harbor'daki uçak gemilerinin vurulması, donanmasının bertaraf edilmesi ile büyük yara alan ABD, o zamana kadarki en büyük zayıyatı vermiştir. Akabinde ise, bir intikam alma yönündeki bir hamle olan Hiroşima saldırısı ile ABD tarihin en büyük saldırılardan birini gerçekleştirmiştir. Dünya tarihinin tek nükleer saldırısı olan bu olay, tarihin akışı değiştirmekle kalmamış, bugünün tartışma dünyasında halen güncelliğinin koruyan bir mesele olmayı sürdürmüştür. II. Dünya Savaşı'na destek veren yazarlar ve entelektüeller ilk saldırı sonrası nasıl vatansever bir tavır güderken, bu saldırıdan sonra tam aksi yönde bir tepki koymaya başlamışlardır. Bu isimlerden birisi Steinbeck'tir, O'na göre bu saldırının haklı görülebilecek hiçbir makul yanı yoktur: *"Bu bomba hakkında bilgim yok ve kuşkusuz kullanılmasıyla da bir ilgim yok ama dehşet içindeyim, utanıyorum ve tanıdığım hemen herkes aynı duyguları paylaşıyor."* (Steinbeck, 2017: 456) Steinbeck, buna ek olarak; *"Öfke içinde bağıra bağıra Hiroşima ve*

Nagazaki'yi haklı göstermeye çalışanlar var; içimizde en çok utanması gereken onlardır." (456) diyerek bu konudaki net tavrını altını çizerek vurgular.

Steinbeck'in Savaşa Katılma Süreci

Amerika Birleşik Devletleri, İkinci Dünya Savaşı'na girdiğinde, John Steinbeck özellikle bir kurgu yazarı olarak formunun zirvesinde olan bir yazardır. İkinci Dünya Savaşı başlayana kadar Gazap Üzümleri gibi önemli bir eseri kaleme almış, Pulitzer başta olmak üzere birçok ödülü almış ve böylece dünya kamuoyunda tanınırlığı artmıştır. Toplumsal konulara odaklanması, dönemin önemli meselelerinde 'adil' ve 'vicdani' bir duruş sergileyen Steinbeck, büyük bir kesimin hayranlıkla takip ettiği yazarlardan birisi haline gelmiştir. 1930'lu yılları büyük yokluk içinde geçiren yazar, kült eserlerinin yayınlanması sonrasında takribi süreçte refaha kavuşmaya başlamıştır. Savaşa kadar olan 10 yıla yakın süreçte ise hem maddi olarak iyi bir noktaya varan hem de yazdıkları ile belli bir doygunluğa ulaşan bir Steinbeck profili oluşmuştur. Buna rağmen, toplumsal konuları yazmaktan vazgeçmeyen Steinbeck, savaşı da dahil olması, anlatması gereken olgulardan birisi olarak görmüştür. İçtimai meseleleri büyük gazetelerin ilgi gösterdiği yazılar olan Steinbeck, yine dönemin önemli gazetelerinden New York Herald Tribune gibi prestijli bir gazete ile savaşın yolunu tutmuştur. Savaşta bulunma ve savaşı yazma süreci Steinbeck için gazetecilik kadar yeni ve deneyim yaşamadığı bir süreçtir. Buhran döneminde tanıştığı muhabirlik ile çok nitelikli işler çıkaran bir gazeteci haline gelen Steinbeck, savaşa dair anlatılarında da onu tanıyan kesimleri şaşırtmayan bir tarzın öncüsü olmuştur. Şüphesiz bu noktadaki en büyük soru onun savaşta fiili olarak bulunma sebebidir. Dönemin diğer gazetecileri gibi savaşa gitmeden, savaşı uluslararası kaynaklardan okumak varken, savaşa doğrudan katılması birçok kesimin de anlam veremediği bir hal almıştır. Diğer yazar ve entellüktüellerin aksine bir tavır sergileyen yazarın bu yöndeki yönelimini Mark Bowden (2019: 7) *Bir Savaş Vardı* kitabının ön sözünde net bir şekilde açığa kavuşturmuştur. Tüm herkesin merak ettiği, "Bu adam savaşa neden gitti?" yönündeki soruyu soran Bowden, Steinbeck'in savaş girmedeki ilk nedeninin vatanseverlik olduğunu söyler. Bu makul gerekçeyle rağmen en can alıcı sebep ise ikincisidir. Bu sebep onun gerçek bir gazeteci olmasıdır ve gazeteci refleksi ile davranmasıdır. Bowden, konuyla ilgili şu yorumları paylaşır:

Belki de derinde yatan sebep o yıllarda yaşayan çoğu insanın hissettiği olayın içinde olma, çağın bu büyük tarihi dramına tanıklık etme isteği idi. Dünya müthiş bir sarsıntıyla şekil değiştiriyordu ve bu değişime seyirci kalmak geleceğin dışında kalmak gibi bir his uyandırıyor. (8)

Savaşa katılımı öncesinde savaşa dair yazılıp çizilenleri hazırlayan, hükümetin tavrını belirleyen isimlerden birisi olan, bir başka deyişle hükümetin 'akıl' isimleri arasında yer alan Steinbeck, dönemin ABD başkanı Franklin D. Roosevelt'in propaganda yazıları yazan ekibinin de içerisinde yer almıştır. Yazdıklarıyla, sadece ülkesindeki kitleleri yönlendirmekle kalmamış, diğer birçok ülke halkını da direniş konusunda cesaretlendirmiş ve harekete geçirmiştir. Bir propaganda anlatısı olan Ay Batarken adlı eseri, ülkesi faşist işgalciler tarafından işgal edilen bir Avrupa ülkesindeki küçük bir kasabayı konu alır (Birçok yorumcuya göre bu ülke Norveç'tir). Eserde bu küçük kasabadaki belediye başkanı ve yakın çevresi üzerinden kasaba halkının direnişi anlatılır ve direniş öyle bir hal alır ki işgali gölgede bırakır seviyeye gelir. Öyle ki, işgalci birlikleri bir süre sonra paranoyak hale gelir ve psikolojik üstünlüklerini kaybederler. İşgalcilerin makinelerle, topla, tüfekle girilen ilçedeki fiziki savaş kazanılsa da mental olarak kaybedilir. Bu eser o dönemde birçok Avrupa ülkesindeki sembol anlatılardan birisi haline gelir. Yasaklı olmasına rağmen gizli gizli basılıp dağıtılan bir yol haritası kitabı olarak etkisi dünyaya yayılır. Steinbeck burada ülkesi ABD'nin toplumsal çıkarlarına uygun bir eser ortaya koymuştur. Onun ortaya

koyduğu bu direniş öyküsü, tıpkı ABD başkanını destekler nitelikteki yazıları kadar önemli bir amaca hizmet etmiştir. Öte yandan tüm bu fedakârlık ve işlevselliğe rağmen, Steinbeck'in bizatihi savaşın içinde bulunma talebi hayal kırıklığı ile sonuçlanmıştır. Gazap Üzümleri gibi toplumsal hareketleri merkeze alan yazıları yüzünden defalarca 'komünist' damgası yiyen ve bu kategoride değerlendirilen Steinbeck, savaşa katılmak için başvurduğu askerlik şubesinden de benzer bir damga yer. *"Steinbeck'in istihbarat subayı olma talebini Gazap Üzümleri'nin yazarının güvenlik riski sayılmasına yetecek kadar 'komünist' olduğu söylentisi ve şüphesiyle geri çevrildi."* (8) Kendisi için tam bir yıkım olan bu olaya rağmen yolundan dönmeyen Steinbeck, 'olayların içinde olma' konusundaki kararlılığını bırakmamıştır. Gazeteciliğinin avantajını umudun tam tükendiği anda kullanmış ve New York Herald Tribune'nin muhabirlik davetini kabul ederek, onların muhabiri olarak II. Dünya Savaşı'na katılmıştır. Böylelikle asker olarak olmasa da muhabir olarak Steinbeck, her halükarda savaşa katılmış olmaktadır.

Steinbeck ve Gazetecilik

Steinbeck kariyerinin ilk dönemlerinde uzunca bir süre gazetecilik yapmış ve bu deneyim onun en önemli eserlerinin oluşmasında önemli bir arka plan sağlamıştır. Bu çalışmalar çevrelerce büyük övgü toplamıştır. Buna rağmen Steinbeck, gazetecilik yönüyle ilgili her fırsattatemkinli açıklamalar yapmayı tercih etmiştir:

Kendisine gazetecilik ile ilgili sorulan bir soruya, "Gazetecilikle ilgili ne söyleyebilirim ki? Gazetecilikte en yüce erdemi ve en büyük kötülüğü yan yana görebilirsiniz. O bir diktatörün kontrol altına alacağı ilk şeydir. O hem edebiyatın anası hem de bir süprüntü yığındır. Birçok durumda sahip olduğumuz tek tarihtir ama yine de kötü insanların elinde oyuncaktır. Buna rağmen uzun yıllardan beri ve belki de en çok insanın ürünü olduğu için, gazetecilik belki de yaptığımız en temiz iştir." (Steinbeck, 2017: 8)

Dönem itibariyle bakıldığında da gazetelerin özellikle araştırma ve inceleme haberlerinde görevlendirdiği isimler genelde Steinbeck gibi edebiyatçı isimler olarak dikkat çekmiştir; bu dolaylı olarak o ve onun çağdaşları için de müthiş bir arka plan oluşturmuştur. Gazetecilik yaparken de roman yazarken de tedbirli bir yazar olan ve dikkati hiçbir zaman elden bırakmayan Steinbeck, titiz çalışma prensibini gazetecilikte de sürdürmüştür. Gittiği her haber için büyük zaman harcayan Steinbeck, gözlem gerektiren haberlerde uzunca zaman harcamıştır. İstediklerini alana kadar, aylarca kalması gerekse bile dosya haberi için buna katlanmayı tercih eden Steinbeck, bu nizami çalışma alışkanlığından çok ciddi kazanımlar elde etmiştir. Gazap Üzümleri'nin temellerini oluşturan o gözlem yazılarını gazetesine yazmak için gittiğinde aylarca göçmenlerle beraber kalan bir muhabir olmuştur. Habere konu ettiği isimlerle haftalarca kalması onun, tarım göçmenlerini en iyi anlatan yazıyı yazan muhabir-yazar olma şansını vermiştir. Bu kazanımlarına rağmen Steinbeck, her zaman kolay yazı yazmadığını, her anlatısında çok zorlandığını sürekli tekrar edip durmuştur:

Bir çırpıda yazıp bitirdiği bir gazete yazısı yok gibiydi, çünkü Steinbeck her zaman romancıydı; karakterler, sahneler ve konuşmalar kurguluyor, düzenliyor ve yaratıyordu; yer yer boşluklar yaratıyor ya da fantastik öğeler katıyordu. Steinbeck'in hem makale ve denemeleri hem de haber yazıları her zaman edebi kurguyla düzyazı sınırında dolaşır. (10)

Steinbeck bu yönüyle postmodern anlatının de kullandığı birçok kullanımı anımsatacak türden teknikler ortaya koymuştur. Örneğin edebi gazeteciliğin getirdiği bir anlatım tekniği olan kurgu ile gerçeklik arasındaki çizgiyi iyice belirsiz hale getiren anlatım üslubu, Postmodern eserlerde de

kendisine yer bulur. Bilindiği gibi Postmodernizm de gazetecilik, kurgusal olmayan anlatı, film gibi başka edebi türleri de dahil ederek, birbiriyle ilişkisi kurulan ve iç hayatları bağlanan karakterler yaratmada ısrar eder (Tanrıtanır ve Candan, 2021: 36). Bu yansımanın benzeri Steinbeck ve çağdaşlarında da sıkça rastlanmaktadır. Kurgusal olmayan anlatılar edebi gazeteciliğin temeli olarak görülür fakat bu anlatılarda kurgu ile gerçekliğin ayırt edilemeyen bir buluşması vardır. Yazarlar, eserlerine sadece kitap kapağındaki isimleriyle değil, farklı isimler adı altında da olsa, meslekleri ve diğer benzer karakteristik özellikleri ile dahil olur. Bu yönüyle de edebi gazeteciliğin postmodern anlatıyı anımsatan bazı hususiyetleri barındırdığı açıkça görülmektedir.

Öte yandan Steinbeck'in gazeteciliğini dahil ettiği en önemli anlatıları Gazap Üzümleri ile *Bir Savaş Vardı* çalışmalarıdır. Gazap Üzümleri'nde büyük bir çaresizliği haber yapan Steinbeck, *Bir Savaş Vardı*'da savaşın ortasında bir gazeteci olarak çok çarpıcı izlenimler aktarır. O dönem gazetesine gönderip peyderpey yayınlattığı bu yazıların içerisinde hareketlara yönelik bilgiler, belgeler ve rotalar yoktur. Yine eleştiriler ve tepkiler de yoktur. O dönemin yazılarına sansür uygulandığından, Steinbeck, bu yazıları yazarken çok temkinli ve akıllıca bir yöntemle başvurur. Olayları farklı bir cepheden anlatır. Askerlerin savaşa giderken içinde olduğu ruh hallerini yazar. Ya da onların botları ve kıyafetleri üzerine uzun uzadıya tasvirler ortaya koyar. Okur her haliyle savaşı gözlemler ve savaşın detaylarına hâkim olur:

Romancıyla birlikte biz okurlar da savaşın tam içinde, diğer milyonlarca askerle birlikte sürükleniyoruz sadece. Yine diğerleri gibi, okurken deneyimlediklerimizin büyük kısmı ne heyecan ne de acı verici. Steinbeck çoğu asker için savaş deneyiminin büyük ölçüde genellikle bilinmedik ve rahatsız yerlerde aynı durumdaki bir sürü adamla birlikte uzun uzun oturup beklemekten oluştuğunu anlamıştı. (Bowden, 2019: 9)

En nihayetinde kitaba yansıyan edebi gazetecilik anlatımı o zamana kadar yapılan en büyük savaş anlatılarından birisi olarak görülür. I. Dünya Savaşı sırasında yazılan Hemingway'in Silahlara Veda adlı eseri yazılmış en iyi romanlardan birisi olarak görülürken (Baskett, 2020: 24) bu eserle birlikte Norman Mailer'in Çıplaklar ve Ölüler, Tolstoy'un Harp ve Sulh, Stendhal'ın Kırmızı ve Siyah adlı romanları da bu esere muadil olarak gösterilir (24). Öte yandan II. Dünya Savaşı anlatıları arasında ise *Bir Savaş Vardı* başka bir yere konulur ve en güçlü anlatımlardan birisi olduğu yorumuyla öne çıkar: "Bu hikayeler büyük bir sanatçının taslaklarıdır. Mizahi olanlar Mark Twain'in gençliğinde yazdığı gazete yazıları kadar değerli, ciddi olanlarsa İkinci Dünya Savaşı'nda yazılan en iyi muhabirlik yazılarıyla boy ölçüşebilecek nitelikte." (Bowden, 2019: 14)

Edebi Gazetecilik Örneği Olarak Bir Savaş Vardı

Savaş öncesi dönemde gazeteci olarak toplumsal meselelere duyarlı bir duruş sergileyen Steinbeck, bu döneme dair yazıları ile ciddi de bir okuyucu kitlesi kazanmıştır. ABD'nin o döneme kadar yaşadığı en büyük buhranlardan birisinin en önemli tasvirlerini kaleme alan bir gazeteci olarak sivrilmiş Steinbeck, buna rağmen romancılığını da korumaya çalışan bir tavır gütmüştür. Sahip olduğu edebi dil nedeniyle gazeteye yazdıkları ile dikkatleri toplayan bir anlatı gazeteciliği yaratan ve bu yazıların kitlesini oluşturan Steinbeck, daha sonra da bu arka plan ile önemli bir roman yazarı olmayı başarmıştır.

Gazetede yayınlanan makaleleri daha sonra bir araya getiren, eklemeler yapan Steinbeck, bu eserleriyle sadece savaşa değil uluslararası politikaya dair de satır aralarında çarpıcı bilgiler paylaşmış bunları kurgusal olmayan bir anlatıya konu etmiştir. Savaşın edebi röportajı anlatısı olarak da

sayılabilecek anlatıyla ilgili bir değerlendirme paylaşan Whitt, onun savaşı anlattığı bu eseri ile ilgili kendisinden referans göstererek yaptığı değerlendirmesinde şöyle bir alıntıyı paylaşmıştır: “5 Temmuz 1943 tarihli bir makalesinde, bir Newsweek muhabiri Steinbeck’in savaş haberini övdü ve Steinbeck’in ‘soğuk gri gözlerinin hiçbir numarayı kaçırmadığını, neredeyse hiçbir not almayla bilgiyi sünger gibi emdiğini, çok şey yazdığını’ söyledi.” (Whitt, 2006: 41).

Parini’ye göre savaş muhabirliği yaptığı dönemde Steinbeck, gazetecilik mesleği ile en çok yakınlaştığı zamanları yaşamıştır. Bazı dönemlerde uzaklaşıp roman yazmanın, haber koşturmacasının dışında olmanın daha evla olduğunu vurgulayan ifadelerine rağmen, kimi zaman uzaklaşmayı tercih ettiği gazetecilik, savaş döneminde onun gururla yaptığı ve yazdığı bir meslek olmuştur (Whitt, 2006, s. 45). Hem gazeteciliği hem edebiyatı zirveye taşıdığı bir çalışmanın ürünü olduğu için de bu kitaba konu olan anlatılar önemli anlatılar olarak öne çıkar: “Kitaptaki yazılar birer rutin savaş haberi veya resmi kaynakların verdiği raporlardan derlenen sıradan metinler değildir.” (Güzel, 2021: 62) Sullivan’a atfı yapılarak bu savaş yazılarının aynı zamanda kısa öyküler olabileceği gibi yorumlar yapılır. O savaşa dair ister gerçek ister kurgu hikayeler olarak görülsün, Steinbeck, *Bir Savaş Vardı* ile savaşa ilgili çarpıcı bir anlatım ortaya koymuştur. Kitap boyunca savaşa ilgili şiddet ve kan içerikli sahneleri yazmaktan olabildiğince kaçınmıştır. Aksiyonu bol savaş sahnelerini sunmak yerine anlatımda kendi latif ve zeki bir dil ve üslup kullanıp anlatısına farklı bir boyut kazandırmıştır. Şiddet sahneleri kullanmadan, patlamaların yıkıcılığından söz etmeden, ölen askerlerin parçalanmış cesetlerinden söz etmeden bir savaş anlatısı oluşturmayı başarmıştır. Bunu yaparken, kimi zaman kendi yaşadığı acı ve korkuları bile saklamayı ve görmezden gelmeyi seçmiştir:

Nitekim birkaç gazeteci dostunun ölümü de gözleri önünde olmuştu. Tüm bunlara rağmen Steinbeck savaşı anlatmamayı seçmiş. Savaş tanıklığı sürecince kesin bir mekân bilgisi vermemesinin altında da aynı neden yatıyor. Savaş yerine savaşanların, ölüm yerine ölümü ensesinde hissedenlerin, emir verenler yerine emirlerin ne olduğunu bilmeden yerine getirilenlerin öyküsünü anlatıyor. (Büke, 2009)

Savaş muhabirliğinin I.ve II. Dünya Savaşı’nda önemli bir misyon yüklendiğini ifade eden Büke, günümüzde savaşları canlı yayında televizyonda izleyen bir kitlenin aksine o dönem barut kokusunun kâğıt üzerinde duyulduğunu, ailelerin savaştaki askerlerden bu yazılar aracılığı ile haber aldıklarını söyler. Üstelik bu yazarların şiirsel olarak anlatıldığını, bir edebi anlam ile sunulduğu yönünde bir değerlendirme paylaşıp bu anlatımı eski çağlardaki savaş anlatıları ile kıyaslar:

Eski çağlarda büyük kumandanlar savaşa giderken, yanlarında yazar ve şairleri de götürürlermiş. Savaş meydanı sadece devlet kayıtlarını tutanlar tarafından değil, o günlerin büyük yazarları tarafından da kâğıda dökülürmüş. Savaşta sıradan olan bir şey olmadığını bilir kumandanlar. Basit bir hata yüzlerce genç askerin hayatına mal olabileceği gibi, bir hayat kurtarmak da büyük bir kahramanlık hikâyesi barındırabilir içinde. Daha sonraki çağlarda yazarlar savaş meydanına muhabir olarak gittiler. Gazetelere yazdıkları haberlerden ve yayınlanan savaş günlüklerinden, memlekette haber bekleyen, savaşan çocuklarını ve sevdikleri erkekleri merak eden onca kişi umutla okuyordu. (Büke, 2009)

Savaşı binlerce kilometreden izleyenler için *Bir Savaş Vardı*’yı oluşturan o gazete yazıları dönemin sıra mektupları işlevi de görür. Bu yazılar umutla beklenen haberlerin/hikayelerin uzaklardan geldiği yazılardır aynı zamanda. O dönem birçok farklı kaygı, hassasiyet ve temayüle dikkat ederek yazan Steinbeck, *Bir Savaş Vardı*’yı kitap haline getirdikten yazdığı önsözde yaşadıklarını yeniden gözden

geçirme fırsatı bulur. Savaşı hatırlarken, bir sorgulama içerisine girer ve kendisi de bir savaş anlatısını hazırlamasına rağmen bazı savaşların unutulması gerektiğini söyler:

Belki kazaları unutmak doğru ve hatta gereklidir. Savaşların da türümüzün teşne olduğu bir kaza çeşidi olduğu kesin. Eğer kazalarınızdan ders alabilseydik anıları canlı tutmak iyi bir fikir olabilirdi. Ama ders almıyoruz. Antik Yunan'da en azından yirmi yılda bir savaş olması, çünkü her neslin savaşın nasıl bir şey olduğunu bilmesi gerektiği söylenirdi bize. Bize gelince, bizler savaşı unutmak zorundayız, yoksa bu kanlı saçmalığa bir daha hiç bulaşamayız. (Steinbeck, 2019: 17)

Steinbeck savaşların unutulması gereken olaylar olduğunu söyler ama bir yandan da onları konu edinmenin bir tür sorumluluk olduğunu farkındadır: *"Evet, savaşın yalnızca bir yüzünü yazıyorduk ama o saralar bunun yapabileceğimiz en iyi şey olduğuna gönülden inanıyorduk."* (24) Bu noktada bir temayülden söz eden Steinbeck, bu hususta alanda bulunan gazeteciler arasında resmi olmayan bir ahit olduğuna da vurgu yapar. Bu anlaşmalardan birisi gazetecilerin anlatım yaparken sürekli olarak kendilerinin de korktuğunu hissettirmesi gerektiği yönündeki bir anlatımı benimsemesi yönündedir. Bunun bir yönüyle askerlerin ne kadar cesur olduğunu vurgulamaya yönelik hassas bir nokta olduğuna dikkat çeker. Öte yandan kendisinin bunu yapma sebebinin ise bir zorunluluk değil, gerçek manada bir korku olduğunun altını çizer. Çok sayıda arkadaşını savaşta kaybetmiş, gazeteci arkadaşlarının ölümünü görmüş Steinbeck, gerçek manada korktuğu çok olaya tanıklık etmiştir. Bunun gibi sayısız hassasiyet, vurgu ve tecrübeye şahitlik eden Steinbeck, savaş yazılarına geçmeden önce okuyucuyu bir konuda yazdıklarının tam manasıyla gerçek olduğu konusunda da ikna etmeye çalışır. Anlattıklarına inanmayacak tek bir okuyucu bile ikna etmeden o yazıları okutmak istemeyen bir yazar edasıyla sözlerini şu şekilde noktalar:

Bu kitaptaki yazılar baskı ve gerilim altında yazıldılar. Baştan okurken aklıma gelen ilk şey eğri büğrü cümleleri düzelterip değiştirmek oldu, onlara çekidüzen verip tekrarları atmak oldu. Ama şimdi öyle geliyor ki bu eğri büğrülük yazıların dolaysızlığının bir parçası. Bu yazılar kötü kalpli cadıyla iyi kalpli peri ne kadar gerçekse o kadar gerçek; hepsi diğer bütün mitler kadar doğru, ancak onlar kadar denenmiş ve elden geçmiş. Bir varmış bir yokmuş, eskiden bir savaş varmış. (Steinbeck, 2019: 25)

İngiltere, İtalya, Afrika gibi ana başlıklarla bölümler ayrılan kitapta farklı ülkelerdeki yazılar da yine bu ülke ve şehirlerden oluşan kategorileri içerisinde verilir. Steinbeck anlatıya, *"İngiltere'de bir yer, 20 Haziran, 1943"* (31) cümlesiyle başlar. Bu cümlemin ardından da savaşa giden gemideki askerler ile ilgili uzun uzun tasvirler yazacağı o makalesine giriş yapar. Savaşa giden askerlerin ruh halini, gemi içerisindeki tuhaf hallerini, yatmalarını, kalkmalarını, yemelerini kaleme alan Steinbeck, askerlerin yaşadığı tedirginliği en net haliyle paylaşmayı başarır: *"Rıhtımda askerler sessiz. Pek konuşulmuyor, hiç şarkı söylenmiyor, alacakaranlık giderek kararırken askerler seçilmez oluyor. Başlar öne düşüyor yorgunlukla."* (31).

Beş gün süren bir gemi yolculuğu serüvenini kısımlar halinde gazete makalesine konu eden Steinbeck, karaya varılan günü 25 Haziran 1943 olarak not ediyor. Ondan sonraki makalelerde yerleşmiş, fiili olarak savaşın içinde yer alan ve ölüme atılmayı bekleyen askerlerin hikayeleri verilir. Savaşla ilgili ilk detayı bekleyen okurlara uçakların bombardıman anlarından, havaya uçurduğu bölgelerden bahsetmek yerine uçağın ismi üzerine yaptığı bir değerlendirmeyi sunar. Bir bombardıman uçağı üssünde yazdığı yazısında Mary Ruth adlı bir uçağın tuhaf hikayesini anlatır. Askeri nizamda

uçak ve diğer savaş araçlarının ismiyle ilgili anekdotlardan söz eder. Bahsettiği uçağın isminin ne zaman ve nasıl verildiğini bilmediğini, bunu değiştirmenin de bir tür uğursuzluk olduğuna değinir. Uçak, savaş anlatısı dışına çıkarılıp anlamlar yüklenen bir meta haline getirilir. O andan itibaren savaş bir yıkım aracı değil, bir büyük asker yığınının etrafında toplandığı bir birleştirici güç haline gelir. Daha sonra kamera bu uçağın mürettebatına çevrilir. Mürettebat ile ilgili detaylar verilir. Ne yedikleri ne içtikleri, neler yaşadıkları anlatılır. Steinbeck, yatakhanedeki askeri düzenden bahsederken, askerler arasında temayüle dönen bazı alışkanlıklardan, aslı astarı belli olmayan bazı yaşanmış olaylardan da söz eder. Burada ve bazı diğer bölümlerde okuyucuya satır arasında askerler arasında da yaygın bir geleneğe dönüşen efsaneler anlatır. Dinleyen herkese tanıdık gelen bu efsanevi hikayeler savaşın kan dondurucu tarafını unutturan bir sakinleştirici etkisi görür. Okuyucu tam anlamıyla savaş kavramından uzaklaştığında ise duygusal yoğunluğu üst noktaya taşıyan bazı duygusal anlatılar devreye girer. Mesela, göreve gitmeden önce askerlerin yataklarını toplamadan operasyona gittiğini, bunun yeniden geri geleceğiniz anlamı taşıdığından söz eder:

Koğuşlarda askerler kulaklarına çalınan altıncı his hikayelerini anlatıyorlar birbirlerine. Mesela telsizcilerden biri bir sabah yatak takımını katlayıp yatağının üstüne düzgünce koymuş, üstüne de yastığını yerleştirmiş. Sonra da dolabını boşaltıp giysilerini paketlemiş. Daha önce böyle bir şey yaptığı hiç görülmemiş hiç. Tam o gün vurulmuş adamcağız. (54)

Savaş alanından yapılan bu raporlamalar günler, haftalar, aylar boyunca sürdürülür. Kimi zaman uçakların gerçek manadaki saldırıları anlatılır. Operasyona giden uçağın geri dönüşünün heyecanı, o bekleyişin yarattığı gerilim satırlara dağıtılır. Kimi zaman da okuyucunun bile canını sıkacak kadar uzayan bir bekleyiş süreci verilir. Okuyucu da mürettebat gibi uçağın dönmesi için an saymaya başlar. Bu gerginlik içerisinde odak noktası bir anda yine değişir. Uçak üssündeki bir köpek bir anda anlatımın merkezine yerleşir. Steinbeck, dikkati köpeğe çekmeye çalışarak savaştaki askerlerin, köpekle kurduğu duygusal bağı ön plana çıkarmak ister. Bir başka canlının savaş alanında nasıl büyük bir sabır ve rahatlama unsuruna dönüştüğünü göstermek ister. Bazen de gidilen kentlerdeki sosyal yaşama dair detaylar verilir. Askerlerin eğlence mekanlarındaki hallerinden, kadınlarla olan münasebetlerinden söz edilir. Bir gün önce savaş uçağı ile gidip bir başka kentteki bombardıman alanından sağ dönen askerler, ertesi gün bir eğlence mekânında sanki hiç o anları yaşamamış şekliyle resmedilir. Bu minvaldeki anlatılar farklı kentlerde, farklı bölgelerde devam edip 13 Aralık 1943 tarihli son anlatıya kadar sürer.

Bu eserin edebi gazetecilik bağlamında ele alınma sebeplerinden birisi de onun aynı zamanda edebi anlatı ya da röportaj gazeteciliği olarak da adlandırılan bir yöntem olarak kullanılmış olmasıdır. Röportaj anlatısında gidilen yerler ve insanlara dair çok geniş tasvirler yapılır ve detaylı gözlemler sunulur. Yazar aylar boyunca yaptığı gözlemleri, kayda alıp birebir anlatma tekniği kullanmak yerine önce onları hafızasına alır daha sonra da yorumlayarak okuyucu ile paylaşır. Bu nedenle olanların tamamını harfiyen kaydetme ve tüm detayları ile sunma gibi bir zorunluluk içine girmez. Aksine, yorumlarıyla anlatısını daha okunur kılar. Bu noktada askerlerin savaştaki zihinsel durumunu aktardığı bölümleri de incelemeye değer taraflardan birisidir. Medyada çok güçlü ve cesur kahramanlar olarak tasvir edilen askerlerin esasında savaş arenasında nasıl büyük tedirginlikler ve korkular yaşadığını anlatmaktan geri durmaz: *“Asker saldırıyı zihninde tasarlarken yalnızdır ve herkesten kopmuştur. Ay ışığında yalnızdır ve çevresindeki kalabalık adamlar bu sefer birer yabancısıdır.”* (111) Savaş arenasında büyük bir yabancılaşma ve yalnızlık içerisinde düşen askerlerin duygu durumlarını ustalıkla anlatan Steinbeck, bu anlatımı ile edebi gazeteciliğin önemli uygulamalarından birisini gerçekleştirmiş olur.

Öte yandan kitaba dair dikkat çekici detaylardan ve edebi gazetecilik bağlamında incelenmesine temel oluşturan taraflarından birisi de yazılanların tamamında Steinbeck görünmüyor

olmasıdır. Onun anlatıdaki bu şekildeki duruşu bir gazetecinin bilinmeyen kişi olması ile alakalıdır. Bu durum gazetecilikte de böyledir. Muhabir oluşturmak için günlerini, bazen aylarını verdiği habere imzasını attıktan sonra haber, tıpkı yazarın ölümü diye tabir edildiği gibi eserinden bağımsız kılınır. Haberi yapan gazete, haberi yazan muhabirden daha çok konuşulur. Eğer haberin girişinde bir gazeteci imzası varsa, varlığı bu imzadan ibarettir, bunun dışında gazete okuru ile bir diyalog kurma şansı bulunmaz. Günümüz gazeteciliği ile bir karşılaştırma yapıldığında ise bu pozisyon tam anlamıyla 'kamera arkası' olarak tanımlanır. Tüm güzel ve özel görüntülerin arkasında iyi bir göz vardır fakat bu göz hiçbir zaman bilinmez, konuşulmaz ve görüntüye yansımaz. Anlatılarda Steinbeck tam bir gazeteci, muhabir ve hiçbir zaman görülmeyen o gözlemcidir. Savaşta yer alan isimleri uzun uzun dinleyen, gözlemleyen, onlara dair tahliller yapan ve bunları daha sonra en iyi yansıtacak şekilde ele alan gözlemcidir. Savaşa gitmeden önce uyuyup uyumadıklarına dikkat etmiş, operasyon sabahında hangi askerin nasıl davrandığını izlemiş, yanlarında yürümüş, dinlemiş, kaydetmiştir. Makale yansıyan insani detaylar, bu yönüyle birkaç dakikanın değil günlerin, ayların kaydı ve anlatısıdır. Tüm bunlar bir araya getirildiğine, gazeteci gözüyle yapılan değerlendirmelerde Steinbeck iyi bir gazetecilik ortaya koyduğu için övgüye mazhar olurken, edebi anlatımı bağlamında ise savaşı en farklı bağlamıyla anlatan edebiyatçı ve yetenekli bir yazar olarak tanımlanan değerlendirmelerdeki özel isim olur.

Bir Savaş Vardı'nın bir diğer özelliği de tarihroman şeklinde nitelendirilecek bir tür içerisinde yar alabilecek tarihsel tarafı da bulunan bir anlatım olmasıdır. Steinbeck'in gazetelerde yayımlandıktan sonra bu kitapta romanlaştırılan savaş anlatıları, bir tarihsel kayıt niteliği taşımasa da dönemin canlı tanıklığını yapması, insanların yaşadığı psikolojik travmaları aktarması, savaşın görünmeyen tarafının savaşı görmeyenler ile paylaşılması yönüyle alışılmışın dışında bir anlatı olmuştur. Klasik bir savaş anlatısından ayrılarak bir savaş gemisinin imha edebileceği hedefi, bombardıman kapasitesini, silah taşıma durumunu tartışmak yerine bir savaş gemisinin savaşa taşıdığı askerlere neler yaşatabileceğini tartışmayı ve konuşmayı yeğlemiştir. İngiltere'den Kuzey Afrika'ya doğru akan bir seyahat sürecinde, sadece savaşın gerilimli anlarını paylaşmamıştır. Bir savaş uçağı pilotunun bombardımana gidip neler gördüğünü anlatmak yerine umutla saatler, günlerce onu bekleyen koğuş arkadaşlarının neler hissettiğini, hangi endişeleri yaşadığını konu etmeye çalışmıştır. Bir edebi anlatı ürünü olarak bir karargâhta bir saldırının başladığından bitişine kadarki süreci teknik bir dil ile değil, psikolojik bir tahlil ile ele almıştır.

Bir Savaş Vardı eserinden bağımsız olarak şu yoruma da varılabilir: Gazetecilik kökeniyle anlatılarını taçlandıran bir isim olmasında gazeteciliğin payı yadsınamaz bir isim olan Steinbeck, gazeteciliğin koşuşturma yüklü tarafından ziyade edebiyatın dinginliğini tercih eden taraf olmuştur. Gazeteciliğin o koşuşturmalı, yoğun tempolu, çok emek gerektiren tarafına alışmak konusunda zaman zaman sıkıntılar yaşadığını sürekli olarak ifade etmiştir. Buna rağmen dünya savaşlarında, gezi yazılarında ve anlatı eserlerinde bu arka planı kullanmayı hiç eksik etmemiştir. Gazeteciliğin muhabirlik yanından ziyade edebi gazetecilik/röportaj gazeteciliğinin iyi bir örneği olarak sınıflandırılabilir Steinbeck, Yaşar Kemal'in Türkiye'de yaptığı gibi gidilmeyen yerlerin kâşifi, anlatılmayan meselelerin anlatıcısı olmayı başarmıştır. Kendisi gibi Amerika'yı bildiğini düşünen ama olması gerekenden fazla yabancı kalan insanlara Amerika'yı yeniden anlatan bir isim olan Steinbeck, bu anlatı yazılarında sadece bir tasvir yapmakla yetinmeyip röportaj anlatılarında hicivli göndermeler yapmayı da ihmal etmemiştir. Özellikle Amerika ve Amerikalılar adlı eserinde Amerika'ya dair o tarihe kadar yapılmamış kapsamlı bir eleştiri ve yorumdan oluşan makalelerin yaratıcısı olarak öne çıkan Steinbeck, ülkesini artı ve eksi yönleriyle ele aldığı bu edebi anlatıdan oluşan makalelerinde ülkesinin geleceğini şekillendirmesi yolunda da ders niteliğinde tespitler paylaşmıştır. *Bir Savaş Vardı* adlı roman bir yönüyle bir röportaj anlatısı kategorisinin de dahil edildiği bir eser olarak görülebilir. Yazılanlar her ne kadar savaşa dairse de odakta yine insanlar, insanların yaşadıkları coğrafyalara ve bu ikisine dair

geniş tasvirler vardır. Savaş alanındaki gözlemler, savaşın önüne geçen *Bir Savaş Vardı*'da dünyanın farklı kentlerinden bölgelerin anlatıldığı gezi yazısı tadında çokça bölüm vardır. Savaş unsuru çıkarıldığında *Bir Savaş Vardı* edebi ve anlatı gazeteciliğinin bu tarafına da hizmet edebilen bir eser olarak görülebilir.

SONUÇ

John Steinbeck'in *Bir Savaş Vardı* adlı eserinden yola çıkarak, edebi gazeteciliği bağlamında kaleme alınan bu çalışmada, Steinbeck'in roman yazarlığı ile kıyaslandığında daha az bilinen tarafı olan gazeteciliği merkeze alınmıştır. II. Dünya Savaşı'na New York Herald Gazetesi muhabiri olarak katılıp aynı gazete için makaleler yazan, daha sonra bu makaleleri *Bir Savaş Vardı* adlı eserde buluşturan Steinbeck'in günümüz alternatif gazeteciliğinin önemli örneklerinden biri sayılan bu eserine bir roman olmanın ötesinde, bir röportaj anlatısı, edebi anlatı olması yönüyle bakılmıştır.

Steinbeck'in az bilinen gazeteci yönü ve edebi röportaj haberciliğinin özelliklerinin belirgin olduğu bu eser nezdindeki inceleme, onun kariyerinin zirvesinde olmasına rağmen, fildişi kulelerde kalmayı tercih etmeyip büyük bir savaşa gözünü kırpmadan atıldığını gerekçeleri ile ortaya koyar. Kurmaca yazmaya meydan okuyup kurgu ile gerçeklik arasında, kurmaca olmayan anlatı olarak da tanımlanan edebi gazetecilik türünde bir eser ortaya koyan Steinbeck, adeta gazeteciliğe meydan okumuştur. Büyük bir değişim ve dönüşümlerin yaşandığı süreçte medya endüstrisinin basmakalıplığını kırıp hikâye tadında yazılarla savaşın öteki yüzünü anlatan Steinbeck, rutinleşmiş savaş yazılarına yeni bir soluk getirmiştir. Çok yıkıcı bir savaşın yaşandığı dönemde yazılan bir eser olan *Bir Savaş Vardı* adlı eserde, bu yıkıcılığa kayıtsız kalamayan Steinbeck'in, kendisini dönemin toplumsal ruhunu yansıtmaya adanarak savaşıngenel manadaki yıkıcılığını değil, toplumsal hatta bireysel yıkıcılığı üzerinde durmuştur. Sadece Büyük Buhran dönemi yazarlarından birisi olması değil, aynı zamanda savaş dönemini gören isimlerden birisi olması dolayısıyla savaşın koşullarının Steinbeck'i bu nedenle alışılmamış bazı belli temaları yazmaya itmiştir.

Steinbeck, savaş öncesinde deneyimlediği edebi gazetecilik yönüyle ele aldığı Gazap Üzümleri gibi eserler ortaya koyduktan sonra, II. Dünya Savaşı'nda da benzer bir edebi kaygı ile yazmayı tercih etmiştir. Dönemin önemli gazetelerine yazdığı yazılarda, şiddet içerikli savaş yazıları yazmak yerine edebi-gazetecilik bağlamında nitelendirilebilecek yazılar yayınlamayı seçmiş, yayıncılara ve okuyucularına bu tarzı kabul ettirmeyi başarmıştır. Eserde anlatı gazeteciliği, yazarın görünmez kılınması, kurgusal olmayan bir anlatım türü adı altında kurgu ile gerçek arasında bir yerde konumlandırılması gibi yönler çok bariz bir şekilde görünür kılınmıştır. Tüm bu yönleriyle ele alındığında Steinbeck'in söz konusu çalışmasında hem gazeteciliğe hem de roman anlatısına alternatif bir misyon yüklemeyi başarmıştır. Dönemin yaşadığı değişimde edebiyatın payına düşen değişimde kendisine bu tür anlatılar ile önemli bir rol biçen Steinbeck'in gazeteciliğinin sonraki yıllarda yaşayacağı değişime, söz konusu eseriyle yön veren isimlerden birisi olmuştur birisi olmuştur.

KAYNAKÇA

- Baskett, Belma Ötüş. (2020). Sonsuza Dek Hemingway. Bilgi Yayınevi. Ankara.
- Bowden, M. (2019). Giriş. J. Steinbeck, *Bir Savaş Vardı* E. Ersavcı, (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Büke, Asuman Kafaoglu. (2009) John Steinbeck: Yıllarca korku tarafından sömürüldük biz, sadece ve sadece korku tarafından. Radikal Kitap.
- Güzel, Mehmet. (2021). John Steinbeck'in Gazeteciliğine Bugünden Bakmak. Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi, Yıl/Year: 2021, Sayı/Issue: 37, ss/pp. 53-71.
- Longley, Robert. (2020). TheLostGenerationandtheWritersWhoDescribedTheir World.

- Nevins, Allan-Commager, Henry Steele. (2016). ABD Tarihi. (Çeviren: Halil İnalcık). Doğu Batı Yayınları. Ankara.
- Steinbeck, John. (2017). Ben Bir Devrimciyim. Sel Yayıncılık. İstanbul.
- Steinbeck, John. (2019). Bir Savaş Vardı. Sel Yayıncılık. İstanbul.
- Tanrıtanır, Bülent Cercis – Candan, Muhammed İkbâl. (2021). Thomas Pynchon'ın Nidası. İksad Yayınevi.
- Tanrıtanır, Bülent Cercis. (2019) Paul Auster ve Arketip Eleştiri. Hiper Yayın.
- Tanrıtanır, Bülent Cercis. (2019). GertrudeStein'in Üç Yaşamı'nın Sanatçı Olarak Atipik Yapısı. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, cilt.12, ss.194-199, 2019 (Diğer Kurumların Hakemli Dergileri).
- Whitt, Jan. (2006). To Do SomeGoodand No Harm: TheLiteraryJournalism of John Steinbeck. TheSteinbeckReview, Fall 2006, Vol. 3, No. 2 (Fall 2006), pp. 41-62 Publishedby: PennStateUniversityPress.